

FANKA, HIDDAAH
IYO AQOONTA

Haddana way ku noqotay!

QAYBTA 3AAD:

Dareenkii ugu darraa-wuxuu la soo dersey Hooyo Beydan. Waxay u qaadatay ibtilaa gabadheeda u timid inay il tahay! waanлага maqline, dhaaxay tiri: Quraney, dadka looma fiic-naado!

Dhaaxay ugu maansoottay tixdii aftahanka Soomaaliyeed ee ahayd :

Fiicnaanta badani qiiimigey kaa fasidisaaye

Adaa ugu fir roon uunka waad ka fogaataayne Meeshii uu fircoo gaaray

baa foodda gelisaaye!
Hadda sow foodda ma gelin! waano waayeeq qofkii diidaa ma liibaano. Weliba waalidku kuma sii jiro.

Habeenkaas baas kii xigey Faadumo Quran goobtii way ka maqnayd. Subaxnimadii ayey Xamar Sitey u soo fushay. Haweeney habary ugu aadda oo Boondheere deggan, hadda ka horna ay laba saddex jeer u timid ayey ku soo degtay.

Inkastoo ay haweeneydu arrimaha ragga iyo dumarka aad ugu fogeyd, haddana ma dareemin Quran in hantaaq belo loo hadoodilay oo ay ku dhacday, kaddibna looga baxay. Quran lafteedu wax sidaas ah uma sheegin. Sheekadeeda kolkay habaryar Xallimo u mari-naysay waxay hoos iska lhayd: Anigu ku sheegi maa yee, shan bilood yay ku sheegin!! Laba bilood ayuu dhiiggi ka maqnaa, hase yeeshi jirkeeda diif la garan karaa kama muuqan. Hoos mooyee, dusha way ka dhalaalaysay, dirie aan loo baahnaynna mar walba way xirnayd.

Waxay dareentay inaan habaryar Xallimo gawskeeda u dulqaadan karin, soodhoweyntii ay ka fileseyne kama helin.

Nin weyn tag lama yiraahdee, wuxuu ku tagaa la tusaa, ayaa ku dhaeday. Iyana way u garawday.

Saddex alifle Dhuusa. Ma-reeb loo beddelay ayaa lix bilood ka hor guursaday. Inkastoo ay keligeed ta-hay, haddana iyada iyo cid kale lacgta yar ee uu u soo diraa kuma filla. Taas baa la isla gartay. Tabo ka-le ayaa la falanqeeyey!!

Dhawr habeen kolkay ka maqnato ayy habeenka dambe u timaaddaa, iyadoo lacag wadata. Halka kheyruu ka yimid la isma weydi-ye, waa la wada cunaa. Alaabitii aqalka ayaa isbed-deshay. Ayaamo kaddib ayuu qolkii yaraa isu rogey goob lagu qayilo oo ragga lagu casummo. Faadumo Quran waxay raggii ka dhex doon-tay mid sideeda ku qaata, ha yeeshi ma ay helin. Raaxo saacado ah kolkay ka he-laan ayey ka fulaan, intay labaatan ama soddon shilin naaska dushiisa ugu rideen

Habeenki dambe ayey alaabkii furtay, mise waa Xaashi! Ma ku faraxday? Ma ka naxday? Iyadu xataa su'aashaas jawaab uma hay-nin. Gacantiisa ayey eegtay, mise qaad buu sitaa. Waxay damacday inay ka sil jeesato, wayse kari weydey! Wax hu afka u macaaniyaba, wuxuu ku guuleystay inuu u taxaabo aqal uu ku qayilo oo aan suuqa Siinay ka fogeyn. Way iska adkaynaysay, isna-wuu isu debcinayey.

Maxaa u keenay Dhibaatadii uu ku sameeyey miyaa ku fillaan weydey? Ma wuxuu ka mid yahay dadka kale guuldarradoona raaxa-da ka hela? Ma jecel yahay oo sidaas buu uga hari la' yahay? Ma wuxuu rabaa in uu guursado oo mar labaad dadka inta dad ahaanta loo aqoonsan yahay ku soo da-ro?

Habeenki oo idil wax buu u sheegayey, ha yeeshi mar na wax su'alahaas looga ja-waabi karo uma sheegin!!! Raggaa iyo dumarkii aqalka fadhiiyey ma dareemin go-dobta uu Xaashi ka qabo-inanta la fadhiba, maxaa yee lay labadooda midna si loo garto uma muujin. Fadhiigii baa dhammaaday. Xaashi wuxuu damacy inuu isla habeenkaas Quran geddi hore kuu celiyo. Iyadhaa issa soo ta-

agtagtay.

Kolkkuu baxay horey umay raacine, way ka hartay. Say-nab oo aqalka la fadhiyey lahayd ayey habeenkaas la hooyatay, subaxdiina kama ay jirmaadine way ku barqatay.

Habaryar Xallimo kol dam be kuma ay noqon. Baddii ay ilaa hadda kolba iska qaba-naysay ayay hagaag u da baalatay.

Tobanka siday baararka tumashada ugu kaado afar ta ayey ka imaan jirtay, iyadoo ama la soo diley ama

la soo naahaabay. Lix bilood ayuu urkeedii marayaa, ninkii ay la kulantana Xaa-shi ayey uga sheekeysaa, iyadoo mar walba ka hor marinayaa xiriirkoodii me-her. Nin waliba wuxuu "ku yiraahda, milno ma laha, hablahaa oo dhan bay ku dhacdaa, intaas waxba ugu ma ool, ciidlase way uga ro-onayd.

(Waa innoo berri)

Axmed F. Cali «Idaajaa»

Dhaantadana miisaan

Xubnaha maansada Soomaalida ee tirada iyo xad-diga badan waxa ka mid ah xubno dhawr loo kala ya-qaano, hase yeeshi magac-bixintu uun la baahday. Dhis iyo dhadhanba asal ahaantoodu waa isku mid. Taa waxa aynu uga dan leenahay waa meerisaya xubnahaasi ka wada unka-maan oo dhammaan isku wada sar gooyo ah. Xubnaha qaybtooda hore waa wiglada, hirwada iyo dhaan-ta.

Midho badanaaba ay dhallintii waagii hore ku haa saawi jirtay ayaa ugu hor-reynii lagu magacaabay wiglo. Tiro yaraanta meerisaya iyo ogaalka weli loo qabo ayaa ka mid ah waxyaalaha loo maragsan karo in wiglada tahay til bahdeedan lagu curiyey. Sida waayo araggii qiray, markii wiglada ay xilli so-cotay habkeediina loo bo-gey aya la sii xarakeeyey.

Jiib iyo jaan baa loo yee-lay oo dabadeedna laguba cayaaray. Kolkaas baa loo bixiyey hirwo. Haddase oo gobey nudda meerisadyadu weli waa isla sidi. Waxa haddana dhacday xilli ka dib in marka la soconaayo loo baahday hal abuur la isku madadaaliyo, jidaashana la isku dhaafiyo. Ku-wii dareeriskooda hore loo qabatimay oo weli loo han weyn yahay ayaa luuq cu-sub lagu qaaday. Iyaga oo isla dhiskii muddadii-hore weli ka milsaaya ayaa had-dana mar saddexaad lagu magacaabay dhaanto. Dha-antadii inta ay si wanaag-san u tis qaaday, baa jiib iyo jaan cusub loo sameeyey

oo haddana habeenki ca-yaar loogu caweysimi jirey. Heer bay dhaantadii ga-adhay ay tan iyo maanta ugu dhex waartay hidd-heenna, ugana mid tahay cayaaraaha sida filcan da-reenka dhegaha nugli ugu muunsocdaan shubaashee-da.

Hadda iska jir dhaantoo taa hore ka duwan oo cusub magacana la wadaagta ayaa maanta jirta e. Kolkaa had-dii wiglo, hirwo iyo dhaanto meerisadoodii isku sargeeyo yihil maxaa haddana la kala sheegayaa? Sad-dex meeris oo isku nud ku habeysoni saddex isir ma ku kala abtirsan karaan?

Xubnaha saddexda nooc la inoogu kala magacaabay haddii aynu dhiska meerisadoodaa isla eegno, waxa aynu arkaynaa in aan wax la kala sheegaaba jirin. Runtii waxa soco baxay meerisyo hadba si loogu luuqee-ley, hadbana si loo kala sheegay oo sidaan darteed uun saddex magac loogu kala bixiyey. Taasi waxa ay tahay, jibka iyo jaanta oo meerisadii loo kala bed-delay, midbana si ku ah mooyaane, xagga dhiska waa saddex meeris oo habeyntoodu isku asal ku aroorto.

Sidii aynu hore isula soo qaadnay waa marag ma doon in waxa xubnaha maansada kala qoqoba, asalni-maddodana loo cuskan karaa yahay dhiska meerisada ee luuq, jiib iyo jaanti-toona aanay sugi karin magac bixinta xubin maan-so. Waa habeynta gaarka ah ee meerisada xubnaha

maansada waxa keli aji ee mid tu kale ka muquunin karaa.

(Waa innoo berri)

W.Q. Cabdillaahi Diriye Guuleed

Kalluunka ifa

Culimo ka tirsan Aka-deemiyada Culunnta ee San Faransiiskoo waxay soo ugaareen, Kalluunka la yiri wuxuu u ifaa sida Musbaaxda, Kalluunkaas oo dhererkilsu gaarayo 13 santimitir, waxaa if-koodu ka soo baxna laba meelood oo ku yaal Indhaha agagaarkooda, markii ugu horreysay ee kalluunka caynkaas ah la soo qabtayna waxay ahayd sanadkii 1970kii, waxaana laga helay xee-baha Jasiiradda Jamayka.

Kalluunkaas markuu doonaayo inuu wax uga-arsado, wuxuu shidaa if xoog leh si uu u soo jiito kalluunka uu doonayyo inuu qabsado.

Culimadu waxay cad-deeyeen in kalluunkaasi iska ka qaato qoraaxda kaddibna uu kaylsado si uu u istiemaalo habeenki, waxaa kalo la sheegay inuu jiro kalo uun-isaguna soo tuura xoog koronta ah si uu uga gashaanto weerarka Kalluunka ka xoogga baalan.

FANKA, IIIDDAHA
IYO AQOONTA

HADDANA WAY KU NOQOTAY

QAYBTA 4AAD :

Habeenkii ugu darraa; La Bamba ayey u raacday Seynabti ay la degganayd. Durbadiiba laba wil oo miis buuxa fadhiya ayaa u gacan haadiyey. Waa casumaan ay taqaan waxa ka dambeeyaa. Waa casho, Waa cabbid.. waa cayaaraan kala go' lahay... "hadhowna waa tumasho ayisan xaq u lahayin inay diidd!! Raggu haddii wax la ga cuno jirro ama daal ma yaqaanniin!! «Maxaa hortii goobta cayaarta ku keenay?» ayey ugu jawaabaan inantii jirro ama daal marmarsilnyo ka dhigata! Baahida-nafta iyo caloosha maran la isugu garaabi maayo!! Tumashadu inay rabid ku dhisan tahay waa gole laga moog yahay!!!

Halkii bay soo fariisteen. Markiiba waxaa loo yaaciyeey caasha-waashii miiska tiil. Waa xeer aan qornay in qof waliba qac ka siyo. Ama rab ama ha rabin. Sadex saacadood kaddib ayuu kii garab fadhiyey Quran goob caayaareeddu u taxaabay. Wareer yar bay dareemaysaa, hase yeeshee inay eudurdaarato, kuna dhacdoo! Af wax cunay xishoo, Taango qabow ayaa saaran. Caayaarah kulkulul weligeed ba ma ay jeclayn, dhabna uma aqoon. Waxay ka cab san jirtay hablahu ku fogaaday inay ku qoslaan. Caawana kuma sii jirto. Way soo yar cuslaanaysaa. Intii uu saxanku socday wuu salaahey, isagoo aad mooddo inuu xoggiisa tusayo ayuu hadba si naxariis daran isugu dhejinayee, «waan ku jec-lahay» ayuu kolba yiraah daa, caawa ka horna muu arag. Kolkuu saxankii soodilaanayey ayuu weydiistay, mar haddaysan aqal gaar ah lahayn, wixii ay dib ugu dhigii lahayd inay u soo dedejiso, isnaa uu sidoo kale yeele. Waa lagu he-shiiyey.

Isagoo aad mooddo inaan luguhu ku ool ayuu alaabka ka saaray oo ka-

biinnada xeebta looga degoo ula dhaadhacay. Intaysan barnaysan xubnihil uu u dan lahaa ayey weydiistay ballanqaadkiisii inuu fuliyo. Labaatan shilin ayuu gacanta u gelyey. Naaska iyo saakada dhexdooda ayey ku ogaatay. Inkastoo ay sakhranahayd, haddana wixii lacag ah sakhradi ma dhaafin jirin.

Gambadeedii tirada bad nayd iyo garbasaartii ayey xaanidii xeebta iska xejisay. Sidii libaax raq haysta ayuu, muddo ay

eedday, ka dul reemey oo ku hinraagey.

Markey jafjafatay ayuu jeebka mindi u doontay. «Keen lacgta, haddii kale geeri filo!» ayuu ku yiri, Way ku faro adaygtay. Dharbaaxo kulul ayuu dha banka midig kaga shangariyey. Markey liicday ayuu mindidii iyo gacan tii oo wadajira saakadii uga jeeexay. Way barooratay. Feer iyo laad ayuu ku bo-

Laba Sakhraan ah oo baar Liido ka soo degatay

ayaan ku soo ordey. Sadexdii nin ayaas gartay, iyadiise cid ma garan! La-baatanika shilin inay soo celiso ayey guddoonaadeen. Iyadoo nabab qabta inaan waxba laga qaadi karin, ayaan la isla gartay.

Feer iyo laad calooshu ay qayb libaax ku yeelatay ayaa saddex jaho uga yimid! way dhacday! way dhibiliibay! waxa isugu-dameysay iyadoo dhiig badani ka soodo.

Subaxnimadii ayaa iyadoo qawaan oo markaas mi-

yirsatay nin kalluumeyasto ahi arkay. In loo qabsado intuu ka cabsaday ayuu warka uu hayo Booliska taleefan ugu sheegay.

Maalin saddexaadkil ayuu Takhtar Hua sarlirteedii soo dul joogsaday. In yar kaddib ayey ogaatay il-mihii Xaashi inay dilmeen! ma ku faraxday? Ma ka naxday? Tan hore ayey u dhowdhahay, ha yeesh, markii ay caafimaadday halkeedii bay ka milstay!!! La Bamba ayey ku noqotay! haddana way ku noqotay! waana taas midaa yaabka lihi.

«DHAMMAAD»
A. F. Cali «IDAAJAA»

Suugaanta Soomaaliyeed

QAYBTA LABAAD:

Kala astaynta xubnaha maansada waxa u bog iyo baarba ah habeynta gaar ahaaneed ee meerisyadoodu u kala gurmaan. Taasna waxa u kala wada abtirya miisaanka ay mid waliba ka ugoonida ah kaga qotonsato. Dood kale inta aynaan gelin, aan hadda dayno xubintan la kala firdhiyey miisaanka ay xcgteedu jifsto.

Ugu horreynataba bal inoo soo qabo nudda meerisyada xubintani ku miisaaman yihiin. Halkaa waxa inoogoo soo baxay in xubintan meerisyadeedu u kala baxaan shan asal. La soco lambarada 8, 9, 10, 11 iyo 12 waxa ay sheegayaan inta alan («syllable») ee meeriska ku jirta. Kuwa 4, 3, 2, 1; iyo O waxa ay iyana sheegayaan inta shaqal dheere ee alammada meerisyadu asal ahaan u qaataan. Shantii meeris ee asalka ahaa waa kuwan :

8,4
9,3
10,2
11,1
12,0

Bal hadda ku darso oo waa iska dhacda in marka qaar shaqal dheereyaa faaltuu ku soo baxo, dhabadeedna tiradoodu mid kor u kacco waxse loo baahan yahay ma aha faaltuugaasi.

Haddana waa kuwan meerisyadii wiglada qaar iyo miisaankoodii. F.G. Jitintu (-) ereyga alammaadiisa ayey kala soocayaa.

Tirada meerisyada ku hor qoran, ta hore waxa ay sheegaysaa inta alan ee meerisku ka kooban yahay, ta dambena inta shaqal dheere ee raacsan.

9,3 = Had-duu hal-lan-kii dhab kaa ya-hay
8,4 = Bi-yaan ji-rin been ku soo sheeg
9,3 = Go'-doy gab-bal du-may ga-daa-shii

8,4 = Ga-naa-ne ma loo a-roo-raa

9,3 = Dha-waa-te li-baax-le dhiin qa-rad

8,4 = Dheg-tay-du wax bay maq-lay-saa

9,3 = Be-laa-yo rag baan u baa-li-dey

9,3 = Bir-tay ni-may gaa-dhey baan ma leh

Meerisyadii hirwada oo iyana miisaamani waan kuwan:

11,1 = A-ni-gu hir-wo haa-bi-geed ma ha-yo

9,3 = Ha-wee-na-da hay-gu soo je-bl

Kuwii dhaantadu waa kuwan :

10,2 = An-na-gu so-co-noo sar-kaal na wad

9,3 = Mid-dii na su-gey-sa-yey sa-mir

9,3 = Wa-xii la su-gaa-ba waa sa-hal

F.G. Meeriska sare waa abuur cusub oo aan sadexda shaqal dheere uun ku bayaaminayo. Markii aari kuwo hore waayey baan afartan meeris ee soo socdanna hadda curiyey si shanta meeris ee dhiskoodu asalka yahay aynu tusaale ugaga wada boganno.

11,1 = Bax-di-yo dhae-do waa-na ka-ma bo-gan

10,2 = Bas-raa gu-ri-gii rag ka-la ba-xay

12,0 = Bad-di-yo mar-kab-ka-na u ka-la ba-xa

12,0 = Ha bi-lig-ta-mo ca-lan-ka bi-li-ga li

Meerisyadaa aynu soo miisaanay waxa ka cad in waa wiglo, hirwo iyo dhaanto awel loo kala yiqlinay anay dhis ahaan sinaba u kala geddisnay. Waa xubin hal-abuurka maansada asal ahaan uga dhex dhalatay oo meerisyadii isku nudda ahaan uun inha gooni loo faquqay. Taasi sidii ay ku dhaeday ku sijtiigaal ma leh. Hasa ahaato e sidii hadda loo toosin lahaa uun aynu uga dan-raacanno.

(Waa innoo berri)

Cabdillaahi Diiriye Guuleed

FANKA, HIDDAAH
IYO AQOONTA

—1—

Habeen dhaweyd anigoor goor dambe ka soo baxay Masraxaa waddaniga ah (National Theater) ayaan meel iridkiisa u dhow ku kulannay rag aan isnaqaan. Way iiga qaadan waayeen inaan Riwaayad ka soo baxay, markay hubsadeenna aad bay iigu caayeen. Erayadoodii waxaa ka mid ah: «Waa-xaan kuu qabnay in aad heerkaas qabnay». Ma dhab baa Masraxu

in uu yahay wax laga faano?

Mise Riwaayadaheenna waayahaan socda, ayaan daawasho istaahilin? Su'aasha hore jawaabteeda qof kastoo adduunka la socda si sahan buu u garan karaa. Masraxu wax laga faano ma aha balse waa wax lagu faano lagana faa'iidaysto daawashadiisana waxaa u badan in-

dheergaratada.

Su'aasha labaad ee ku saabsan Riwayadaheenna waayadaan socda, jawaabteeda inta aynaa guda gelin, aan ka hormarsado Riwaayaddii aan habeenkaas ka soo baxay wixii aan kala kulmay iyo farqiga u dhexeeya dadkil igala soo baxay ee tirada badnaa iyo kuwii iigu caayey ee tirada yaraa.

Masraxaa dhexdiisa markii aan tegay, meel aan fariisto bal daaye, waxaan dhibaato weyn kala kulmay sidii aan u hell lahaa meel aan istaago. Wuxuu ahaa habeenkii 4aad ee riwaayaddaas lagu soo celiay. Saddeexdil horana iridkaan ka noqday, qof kastoo ka mid ah dadkaas faraha badan, markii Tidku gacantiisa soo galay dareenkiisu wuxuu ahaa sidii geesi ku guulaystay daagaal taarikhii ah. Waayo wuxuu u soo maray safsheer, qorrax taagnaan, isriixiix, qaylo, kala orod, baryootan iwm. Ama markii uu intaas oo dhan ku waayey kaddib, ayuu «Suuqa madow» 30-40 shilin ka siistay! Intaas ugu dar markii uu masraxaa soo galay, ee kuraastii lagu fariisan jiray iyo luuqyadii la istaagi jirayba wada buuxaan, ay khasab ku noqotay 4 saacadodo oo isku bixis ah inuu cirbaha iyo surkaba kor u taago, si uu ku arko Riwaayaddii uu halganka dheer u soo galay!

Arrimahaas oo dhan waxaa ka sii weyn issaamayska iyo xiriirkha dhex yaal baabuurada Dawladda iyo wadayaa-shooda. Waxay gaareen inay isu hiilliyaan. Kolkii uu xafiisku wadaha baabuurka canaanto amasi kastaba looga caray-siyo, waxaa dhaeda inuu baaburku, muddo yar kaddib, jabo oo hawlga-bo!!

WAA INNOO BERRI

W.Q. Max'd Daahir Afrax

HADAL TIRO

Waxaa la moodaa, inuu kalgacal dhab ahi dhex maro dadka iyo qalabka uu wax ku qabsado. Waa jacayl lu dareemo, kase duwan lexejecdala loo qabi karo xoolaha nool.

Qalabku waa «ma-dareeme», qofka ku noolse wuxuu u leeyahay saamays waxtarkiisa gudub-san.

— Bal malee sida ay cagafagafiyada iyo dhuumaha waraabintu ugu yaallii wadnaha bee-releyda.

— Wax kale oo aan la tifnaami karini waa debeecsananta indhaha uu kalluumeystuhu, aroortii, ku miliicayi huuriiga, shabaagta, iwm.

— Iyadoo hogo ah iyo xoolaha oo meel omos ah taga oo hayaamiyek kolka ay ceelka ugu horrereeyu kii soo qummaamaan ma la sheegi karaa, qimaha ay xoola dhqatada ugu fadhiyaan wadaamaha, dararka, iwm?

Arrimahaas oo dhan waxaa ka sii weyn issaamayska iyo xiriirkha dhex yaal baabuurada Dawladda iyo wadayaa-shooda. Waxay gaareen inay isu hiilliyaan. Kolkii uu xafiisku wadaha baaburka canaanto amasi kastaba looga caray-siyo, waxaa dhaeda inuu baaburku, muddo yar kaddib, jabo oo hawlga-bo!!

HILLO BAABUUR

Waa Bas iftiran oo buuxdaaf ah. Muggisiil la gudub. Qofkii degi lahaa lug ma uu dhqaajin karo. Illaa waxaa la ismajiiri karaa kolkii ay dallali jirto!! Meel walba, inkastoo aan dhieg loo jalaqsinayn, waxaa ka yeeraya: «Iga waareeg», «Iga iugu joogsan», eisku xishoodu, «weesadaa ha liga gadin», iwm.

Qofka lacagta qabanyaan wuxuu intaas ku dalqamayaa: «shorey u sooda!» Waa horay aan jirin. Xaashiyo-jarahaa iyo waduhu tannaago iyo hadal isu dawin bay ku jiraan.

Dalalka adduunka waxay ka siman yihiin ku

gorista Baska gudihiisa erayo uga digaya rakaabka la hadlida wadaha, sida, «wadaha lalama hadli karo», «lama oggola in wadaha lala hadlo», iwm. iyadoo loola jeedo inaan xilkisa laga sii jeedin, halisna la gelin badbaada rakaabka iyo dadka lugta ahbaa.

Sid ee baa rakaabka shibbanaan loogu waanin karaa haddii nusan waduhu aammusin? Meeshii looga qori lahaa, «wadaha lalama hadli karo», waxaa runta uga dhow in lagu qoro: «wadaha looma jawaabi karo».

W.Q. Saciid Cismaan
Keenadiid

WAAYEELKA IYO
WAX GARADKII AAWAY?

Waxaa la isweydiin karaa, dadka qaan gaarka

haatan laga joogo 5 sano (1973KSI) Dhawr sano oo kala dambeeyeyna waa lagu soo celcellyey. Dhammaan Gobollada iyo Degmooyinka dalka waa lagu soo wareejiyah hadda qu-dheedana wareeg bay ku maqan tahay. In kastoo aanan tiro koob rasmi ah hayn, haddana waxaan qabaa in ay tahay Riwaayadda ay daawadeen cad-dakka ugu fara badan ee ka mid ah dadweynaha Soo maaliyed, siiba da'da soo koraysa.

Ma istaahishaa baahintaas iyo ahmiyadda intaas la'eg? Bal aynnu isla aragno Sheekada ay ku so-coto.

WAA INNOO BERRI

W.Q. Max'd Daahir Afrax

HELLADANA MIISAAN

— I —

Xubnaha maansada ee kooxdii hore la hal-maalaa waxa ka mid ah heellada. Ereyga «Heello» oo u taagan hadasho jacayl waxa uu ka soo jeedaa hal-qab siga meerisada xubintan lagu curin jirey. Billawgлиsil hore waxa laga mutuhin karaa luuqdii hal-abuurka wighada.

Helloy helleloy helloy
helley.

Hoobaale kalaynu leenahay
Qumaatise waxa uu ugu muuqday hal qabsiga hirwada :

Helloy helleloy helloy
helley.

Heellada mar ha loo ha-
loosiyo

Hirwada ma intaan hur-
day timi.

Asal ahaan heello, hoo-baale iyo ereyada la midka ahi waa yeedhmadii hoo-balku ku hoobaaleeyey ee aynigisa ugu yeedhanaa-yey. Kolkaa hoobalka inta uu gegi u baxay ku luu-qeyey, «Hoobaale kalaynu leenahay» waa ninkaa inta uu codka macaan la ban-baxay, «Asaagayow heer cusub baan idinku heesa-yaaye idin mee?» Ku dha-waaqay. Waxa uu ku sawa-xay hoobaale kale oo aan ti hore ahayn in uu caawaadaa u hayey.

Ereygase «Heello» qaab-kan uu ku kaalin qaaday

waxa uu yeeshay kaddib markii balwadu dhalatay. Balwadu markii ay ababtay baa dadka badankilsii, culimo iyo cuqaalba, ay sharaysteen oo lagala macne dhigay belaayo. Kolkaa ayaa nimankii shuqukaa cusub abaabulaayey balwa-dii ula baxeen heello.

Meerisynda balwada ama heellada loo bixiyey ma aha kuwo cusub oo maan-sada Soomaalida ka dhax dhashay. Meerisyndi dhaan tada ayaa halkii awel miyi iyo sare-jog lagaga garaa can jirey kolkan dambe inta lala fadhiistay qalab cusubna lagu tumay. Shu-qukkii uun baa inta la xasi-lyey lana reer magaaleey heer sare laga misay. Dabadeed heello waxa ay noqotay tixo halkii awel qayb walba laga wada la-haan jirey markan qofba kaalin gaar ah ka qaytey. Markii shaqadil la qayb-saday baa dabadeed awood-dii xirfadeedna caaddaa martay. Tixdii la curiyaha inta magac la siiyey bay la baxday heelladil «heeb-la». Gogoldhig inoogu filan ee intaa aynu ku dhaaf-no halka heello ka timi iyo waxa ay korodhsilmo la soo baxdayba. Aynu dhis keeda la dayno .

(Waa innoo berri)

W.Q. Cabdillaahi Diiriye
Guuleed

FANKA, HIDDAAH
IYO AQOONTA

- 2 -

Riwaayadda «Qabrigii Jacaylka», inta aynnaan falanqaynteeda u gonda daging, bal aynnu isla eegno sheekada ay ku dhisan tahay. Riwaayaddu waxay na tusaysaa laba nin oo saaxiib ah oo labadoodii qoys midayaanaya. Odayashii mid baa dhimanaya. Kii kalaa carruurtii aabbe u wada noqonaaya. Wiil qoyskii ka tirsan, oo odaygii dhintay dhalay, aaya wuxuu u tagayaa islaan sixirooley ah (Xaajiya Masley) iyo ciidan ay xukunto. Wuxuu weydiisanaya in ay wax kala qabtan jacaylku leeyahay: «Gabar baan jecelahay, in ay iyaduna i jeceshahay iyo in kalana ma aqaa!».

Isla markaas uma eka nin wax jecel, wuxa isaga iyo gabadhaa dhix marayna hore naloomaat tusin, jacaylka uu sheeganaayo run iyo been mid uu yahayna Riwaayadda kuma cadda.

Xaajiya Masley (Mas bay gacanta ku wadataa), wuxay u sheegaysaa in ay tahay qof wax walba awoodda. Sideedana sharka iyo xumaanta ka hesha; wa-naaggana neceb. Saddex wajile wuu ku beeninaya, waana quursanaya, mar-kaasay Maskii ula soo baxaysaa, Jinniyana ku dalbanaysaa markaasaan ar-kaynayaa inankii oo isla da-qiqaddiba isu beddelay Askari habartaas u daacad ah, oo ay ugu adeegato siday doonto!

Ninkii isaga ahaa, ee 3 wajile loo bixiyey wuxuu ogaanayaan gabadhii uu isu rabay (Siman), oo ah gabar qoyskooda ka tirsan, ee walaashii uga dhigan, wuxuu ogaanayaan in ay isjecl yihiin walaalkils (Same). Xiriirkii jacaylkaas darabe wuxay Riwaayaddu u sawiraysaa si aad u fudud, runtana ka fog. 3 wajile, isagoo aan fekerin, gabadhii in uu qancyana isku daryin, ayuu arrintti u sheegayaa Xaajiya Masley, wuxuuna ka codsanayaan inay reerka gabigisaba baabiiso! ee gabadha oo keli ah uga soo reebto, iyaduna way ka ballan qaadaysaa, «Re-

QABRIGII JACAYLKA MAXAY NA BARAYSAA ?

erkaba waan falayaa». Ayey ku dhaaranaysaa, intay jinniyo soo tiriso.

Sangub wuxuu ku daalayaa in uu daawadaayaasha riwaayaddisa ka dhaadhicayo, islaantaas si-xirooleyya ahi in ay ku guulaysan karto wax kastoo ay doonto, qofkii wax ka sheega, ama caabudi waaya, ama warkeeda u hoggaansami waayaana, ay maskaxdiisa gaddinayso,

ama noloshisaba halls gelinayso, intay jinniyo ku dalbato. Mu'allifku si uu fikraddas nooga raarido, qoyskii sabab la'aan buu u baabi'inayaa.

Odaygii reerku wuu in-dha beelayaa, habartiina way waalanaysaa, wiilkii Same ahaa ee ay Siman isjeelaayeenaa, reerkii waa laga eryayaa, markaasuu duurka galayaa, ee «daa-

yeer» noqonayaa. Simanna waxaa la siinayaa Oday maalqabeen ah oo aysan jeclayn.

Wiil iyo gabar reer baaddiye ah oo uu dhalay Odaygaas «maalqabeenka» ahi, ayaa iyagoo magaalada u soo socda waxay la kulmayaan koox daayerro ah, oo uu ka mid yahay «Same». Daagaal aan sabtabta keentay la garanay aaya dhex

maraya iyaga iyo daayeer-radii. Ka dibna intay soo wadaan bay keenayaan gurigii aabbaheed oo magaalada ah.

(Waynnu wada garanay-naa in ay tahay wax caqliga ka weyn, dad iyo daayeerro diriray, oo walibaa mid laga dilay kaddibna daayeretii iyo dadki si nabdgelyo ah isu soo raaceen, ee magaalo wada yimaadeen; Hase yeeshay badan yihin waxyaalaha aan caqliga banlaadanka u cuntami karin ee Riwaayaddaas ku Jirra).

(La soco berri)
Maramed Daahir Afraax

HEELLADDANA MIISAAN

- 2 -

Miisaanka heelladu waa klii dhaantada oo aan innaba isdoorin. Macnaha ayaas isbeddelay. Wuxa laga heellaynayey, heerka laga miisayey iyo qalabka lagu garaacayeyba wuxa ay noqdeen kuwo sare. Hase yeeshay nudda meerisku waa tii dhaantada. Iyaga oo dhaantadii inooga tusaale badan waa kuwan iyaga oo miisaaman.

F.G. Jitintu (-) alammada ereyga ayey kala soocaysaa. Tirada meerisyada dhinac taalla ta hore waa tirada alammada, ta dambena waata tirada shaqal dhee-reyasha ee ku jira alammada.

8,4

8,4 = Mu-raad li-i' meel ha taag-naan

8,4 = A-yaad had-ba ii bi-dhaan-taa

U qiyas meerisyada sare hojiskan gabayaa ah.

8,4 = Geel-lu-ba U-gaa-soy kol-kuu,

9,3

9,3 = Dhan-kay-ga ma-xaad bal dhi-ga-taa

9,3 = Hed-dii ga-can-tuu ku hay-taa

9,3 = Mi-yi-ga ba-ri bee-sha noo taal

Meerisyada sare bal hadda barbar-dhig hojiskan gabayaa ah.

9,3 = Kol-ka geed-ba geed-ka u-gu dheer,

10,2

10,2 = Wed i-yo wa-cad bay-nu lee-na-hay

10,2 = Nin-kii la-ga ta-go tol-kii no-ko

Labadan sarena hojiskan gabayaa ah u qiyas.

10,2 = Gal dad li-qi hub-sii-na-da ul baa,

11,1

11,1 = Bur-ca-na u-ga ba-ray dhan-kaa ba-ri

11,1 = Cir-ki-yo dhul-ka la-ba dhe-zee-ya-ha

Labadaa meerisnaa bal hojiskan gabayaa ah ee soocda u eeg.

11,1 = Shax-da gu-dub-ka loo ra-ray nin o-gi,

12,0

12,0 = A-di-gu bi-lid-da-na bar ku-ma li-hid

12,0 = Bax-di-yo dhac-do bi-la-ha o-mos-ka leh

Labadan meerisyadii heellada ugu dambeeyaa hojiskay oo xaggaa dhiska tirada uga dhigmaa ma jiro.

Halkaa arrin xilse leh baa ka soobaxday. Qofkii la soodiy miisaankil gabayaa ee aynu hore u soo bandhignay, haddana garawsaday wuxu uu dareemayaa in afartii hojisyada (shadar horaad) gabayaa ugu nudda roonaa iyo afarta meeris ee kuwa dhaantada ugu nudda yari dhiska xaggaa tirada ay ka siman yihiin. Afartaa hojiss ee gabayaa iyo afartaa meeris ee dhaantada kuweeda asalka ah ugu horreecyaba haddii ay nudhoodoo soo wada baxeen 8,4; 9,3; 10,2; 11,1 waa maxay xidhiidhka haddaba ka dhixeyayaa? Haddii ay

sidaa isu le'ekaadeen, sidee bay isugu dhigmaan? Hadlibase xaggii dhiska tirada ay sidan uga kulmeen waxyaabo kalena ma wadaagi karaan? Wayddimahaay iyo war-cellintooda qofkii iska qancin kari waayaa ha la sugo meertadooda iyo laba heer oo kale oo aynu miisaanka maansada kaga bogen doono. Heerka ayuu hadda wadno oo la xidhiidha dhiska meerisyada xaggaa tirada alammada iyo shaqal dhee-reyasha ay qaataan kuma dhamma xogtii miisaanku. Waa inoo meertadeeda.

Wuxa aynu soo sheegnay in wiglada, hirwada, dhaantada, balwada iyo heelladuba ay dhis maanso ahaaneed isku mid yihiin, hase yeeshay magac-bixintu uun la baahdey. Meerisyadii oo si walba isugu sar-go'an ayaynu tusaale ku soo wada muujinnay. Isla meerisyada laftoodil ayaa haddana yeesha hojis (shadar hore) iyo hooris (shadar dambe). Labadaa qaybood baa haddana midiba moosin gaar ah qabsataa. Iyada oo hojis-ka iyo hooriska midba tiradilisi alian iyo tiisil shaqal dhee-reyeba ku dhinac qoran tahay aynu raabo-raato u eegno. Oogobey tirooyinka isugeyntooda cummaril waxa ay soo baxaysaa tii guud ee meeriska e.

8,4

HOJIS, HOORIS

5,2 = Mu-raad li-i' meel, ha taag-naan = 3,2

5,2 = A-yaad had-ba ii, bi-dhaan-taa = 3,2

9,3

5,2 = Dhan-kay-ga ma-xaad, bal dhi-ga-taa = 4,1

5,2 = Hed-dii ga-can-tuu, ku hays-taa = 3,2

10,2

6,1 = Mi-yi-ga ba-ri bee-, sha noo taal = 3,2

6,1 = Bad i-yo we-bi baa-, xad-doo-dii = 3,2

11,1

7,0 = Bur-ca-na u-ga ba-ray, dhan-kaa ba-ri = 4,1

7,0 = Cir-ki-yo dhul-ka la-ba, dhe-zee-ya-ha = 4,1

12,0

7,0 = A-di-gu bi-lid-da-na, bar ku-ma li-hid = 5,0

7,0 = Bax-di-yo dhac-do bi-la-, ha o-mos-ka leh = 5,0

Intaana garanay. Haddaba aan soo gabagabay oo e dooddha yar ee maqaalkan ku jirta wuxa aynu u ciskaay waa dhiska meerisyada oo habسامي isugu wada jaan-go'an. Arrintaas baa aniga iigula laxaad roon wax loo miclinsado ka-sal-gaadhkii xogtaa. Taas oo aan yihiin sanahay ayaan ka wadi waayey. Wax ligaga fursado amaba ka dhowna ma filayo. Haddilse la sheego gacmo furan baa diyaat ah. Dood iyo deeqbha waa lagu darsan karaa. Maansadeenna oo xilliyo ~~jeed~~ dan dhur-sugeysay in loo baxo maxay ku dhaantaa?

«DHAMMAAD»

Cabdillaahi Diiriye Guuleed